

A bácsalmási gyógyszerészet rövid története

A korabeli Almás települést 1808-ban mezővárosi státuszba emelte az uralkodó. A lakosság száma ekkortájt 3500 fő körül mozgott, de rohamosan emelkedett. Az 1828-as összeírásakor már 7800 körül volt, vagyis több mint a jelenlegi.¹ Ekkorra már királyi jóváhagyást kapott a helybeli kézműves céh, ami arra utalt, hogy nem csak a mezőgazdasági termelés, hanem a kézműipar is fellendülőben volt. Ami azonban még hiányzott, az a patika volt. Ebben az időben ugyanis még egyetlen patika sem működött a városban és erre még majd egy évtizedet kellett várni.

Az első patika, egyes források szerint 1837-ben kezdte meg működését, másik vélemény szerint korábban, már 1835-ben.² Miután megnyílt a második patika is, ezt csak „öregpatika” néven nevezték a helybeliek.

A patikát talán **Martinovics Aladár**³ alapította, de ő róla a nevéen kívül semmit sem tudunk.⁴ Sem személyes adatokat, sem azt, hogy hol volt ez a patika, amely a Szent Lélekről volt elnevezve.

A köztudat viszont úgy tudja, hogy **Martinovics Béla** (1840. - 1915. 11. 15.) volt az alapító, de a születési időjéből következően ő nem alapíthatta a jelzett időben, hanem csak kb. 30 év múlva, vagyis kb. 1860-65 között. A patika a mai Hősök tere 8 szám alatt lakóházban volt, amelyet azonban 1950 után, az államosítást követően megszüntettek és lakássá alakították át.

Martinovics amatőr festő is volt, 1882-ben ő festette a temetőkápolna oltárképét, amely a feltámadt Krisztust ábrázolja.⁵ Jelentős szerepet vállalt a bácsalmási közéletben, közművelődésben is.

Felesége **Werner Jozefa** volt, akivel Bácsalmáson laktak. Miután eladta 1892-ben, állítólag Hajósrára költöztek. A bácsalmási római katolikus temetőben van eltemetve.

Ez a patika un. reáljogú volt, ami azt jelentette, hogy maga a jogosítvány személytől független, vagyoni értékű, elidegeníthető és örökölhető volt. A tulajdonosnak nem kellett gyógyszerésznek lenni, működtetéséhez azonban szakembere volt szükség.

Martinovics 1892-ben eladta a patikát **Gschösser Edének**, aki valószínűleg bajai volt.⁶ Nem sokáig volt tulajdonos, mert előbb **Metzger Edéé** volt, majd 1902.-től **Nyitrai Béláé**. Tőle vette meg 1912-ben **Simon Arnold András**. Ő csak kb egy évig birtokolta a patikát, teljesen tönkrement, ezért kénytelen volt eladni.

Praefort József (1872. 12. ? - 1937.01.14.) volt a következő tulajdonos, ő 1913-ban vette meg és amikor 1937-ben meghalt, kisebbik fia, **Praefort Ferenc** (1905.06.04.-1994.02.24.) vette át a patikát és az 1950-es államosításig vezette. Praefort József legidősebb fia Mélykúton, leánya pedig Kunbaján volt patikus, vagyis igazi gyógyszerész dinasztia volt az övék.

Az eredetileg nagybányai származású Praeforték a ma Romániához tartozó Bonchida nevű faluból jöttek, ahol szintén gyógyszerésztárak voltak.

Az almási patika berendezését helyi iparosok készítették, cseresznyefából, intarziás berakásokkal, nagyon szép volt. 1951-ben a patikát megszüntették, berendezését pedig az újonnan alakult tataháza patikába vitték, ahonnan 1985-ben Kecskemétre került és talán még ma is megvan, esetleg a patikamúzeum padlásán.

A második patika 1913-ban nyílt meg, amely előbb Szent István, később a Jézus Szíve nevet viselte. Tulajdonosa **Rónai Ede** gyógyszerész volt. Valószínűleg Zomborból került ide.⁷

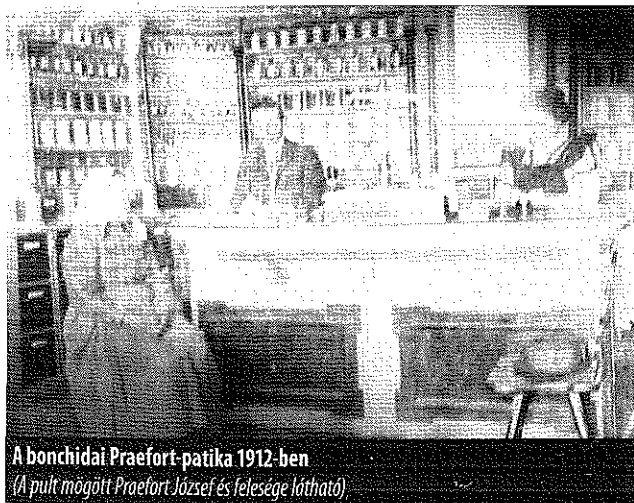
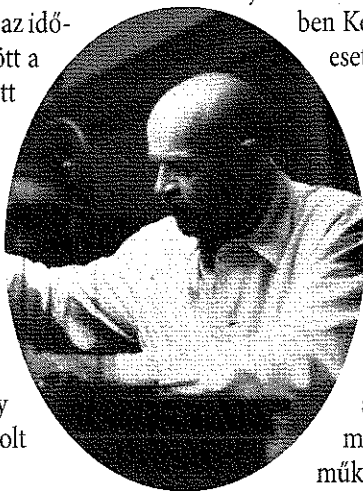
A második patika megnyitása igen csak indokolt volt, mert Bácsalmás lakossága ekkora már 12 ezer fő volt.

Rónai Ede budapesti származású volt. Ez a patika ellentétben az öregpatikával, un. személyi jogú volt, csak a szakképzett tulajdonos működtethette, halála után pedig özvegye hasznélvezte, de csak szakképzett patikus alkalmazásával működhetett.

A mi esetünkben, a tulajdonos Rónai Ede 1924-ben bekövetkezett halála után fia, **Rónai Dezső**, aki gyógyszerész volt, csak különleges engedély alapján kapta meg apja patikáját és lett tulajdonos 1929-ben.

Ő a patikát 1929-ben áthelyezte (eredeti helyét nem ismerjük) a közben felépült Ulrich palota földszintjére, amely az öregpatikától csak néhány tíz méterre volt. A két patika között természetesen megindult a konkurencia harc, de azért mindketten meg tudtak élni. Az idősebb korosztály továbbra is Praefortékhöz járt, a fiatalok pedig Rónaihoz, különösen azért is, mert ő illatszert is árult.

Az 1950-es államosítás mindkét patikát érintette. A régi tulajdonosokat, alkalmazottként, áthelyezték másik patikájába. A Praefort patika, mint azt már fentebb is említettem 1951-ben megszűnt, teljesen felszámolták,

A bonchidai Praefort-patika 1912-ben
(A pult mögött Praefort József és felesége látható)

Az Ulrich-palota Bácsalmáson (képeslap Becherer Károly gyűjteményéből) a felső sarokban napjainkban, ma kék írisz a patika neve.

a Rónai féle azonban, mint állami gyógyszerészertár tovább működött.

1989-ben új patika épült a Szent János utca és gr. Széchenyi u. sarkán, Kígyó patika névvel. Ide költözött át 1991 végén a régi Rónai féle patikában működő gyógyszerészertár. Továbbra is még egy ideig, mint állami gyógyszerészertár működött. A patikát Steinmetz László gyógyszerész privatizálta 1995-ben, amely azóta is működik.

A magángyógyszerészek működésének engedélyezése során azután 1992.-ben Németh Istvánné Dimitrievics Sárolda és Zalántainé Szalai Margit gyógyszerészek társultak és új engedély alapján nyitottak patikát a régi helyen Kék Írisz patika néven.

Később Németh Istvánné kilépett a társaságból, Zalántainé egy ideig egyedül vezette tovább, majd eladta egy patika-láncnak. A patika ma is régi helyén működik.

Meg kell emlékezni arról is, hogy Halászné Turcsányi Erzsébet gyógyszerész 1992. óta állatpatikát tart fenn. ♦

A Praefort síremlék a bácsalmási temetőben (a szerző felvétele)

A Kígyó patika

Jegyzetek

¹ Horváth Z. - Sövény M. - Szénásiné Harton Edit: Bácsalmás, fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből. Bácsalmás, 1999. 245 o.

² Szilágyi Csilla: Gyógyszerésztörténelmi emlékek felkutatása Bácsalmáson, 14 o. (kéziratban a Bácsalmási Vörösmarty Mihály Könyvtár állományában). Hivatkozással Lőránd Nándor: Bács- Kiskun megye gyógyszerészeti hálózatának kialakulásáról és neves gyógyszerészeiről. Cumania III., Kecskemét, 1975. Az 1837-es kezdésről nem találtam forrást.

Ugyancsak 1835 szerepel a Magyar Katolikus Lexikon „gyógyszerész” címszónál, Praefort József nevével.

³ Ugyanott, mint fenti, alapítóként Martinovics Aladár szerepel.

⁴ 1875-ös összeírás szerint a gyógyszerészertár akkor Martinovics Béla üzemeltette, a tulajdonos Bauer József volt. Lásd az első cikket, a Délvidéki gyógyszerészek 1875-ben címűt. (a szerk. megjegyzése)

⁵ Dr. Udvardy József: Bácsalmás község plébánia története, Bácsalmás 2003, 97. o.

⁶ Gschösser Ede valószínűleg bajai volt, szerepel Borza Nándor: A bajai református iskola története című könyvének anatóliai névsorában. (Borza Nándor: A bajai református iskola története 1862-1887, Baja 1887. 25. o.)

⁷ A Magyar Királyi Természettudományi Társaság 1891. évi évkönyve, Bp. - Az ABC szerinti névsorban zombori gyógyszerészként szerepel.